

МИРОСЛАВ МАКСИМОВИЋ

ПЕСНИЧКИ ВЕЗ

Да ли неко случајно, стицајем околности, постане песник? Или се као такав, са тим талентом, роди и самим тим је песник, без обзира на околности живота?

Јелена, кћи кесара Војихне, родила се на двору цара Душана, па је у раном детињству осетила сјај и моћ царства. У очевој кући, младост је провела у благостању и добила добро образовање. Удајом за деспота Угљешу Мрњавчевића, отворена јој је светла животна перспектива. Живот је изгледао лепо.

А онда се све преокренуло. У кратком року, остала је без породице, прво је умро четворогодишњи син, затим погинуо муж, па умро отац. Остала је не само без двора, него и без дома. Уништена је држава у којој је била супруга владара, земља је похарана и поробљена. Постала је избеглица, најављујући тако судбину многих Срба у наредним вековима, све до данас. Привремено уточиште нашла је на двору кнеза Лазара, али је затим остала и без тог заштитника.

Живот је просто окренуо поглед Јелене Мрњавчевић ка манастиру. И ка писању. Добила је и монашко и песничко име – Јефимија. Прва српска избеглица постала је прва српска песникиња.

Да ли би Јефимија, да је читав живот провела у мирној и срећној породичној свакодневици и удобности двора, ишта написала? Да ли би, да није морала да улицама Сера корача као убога монахиња (истим оним улицама којима је некада пролазила са свитом, као

деспотица), идући ка свом некадашњем двору, да се поклони владару оних који су јој убили мужа а потом и заштитника, да ли би, дакле, без тако срушеног живота, Јефимија стигла до горких речи које су је увеле у историју српске књижевности?

Знамо да лагодан и безбрижан живот ретко води до поезије. Забави није потребан смисао. Патња, али она која не уништи него просветли, рађа у човеку песника. Наравно, ако има шта да роди.

Међутим, песничка реч није пука последица живота. (Иначе би сви који тешко живе били песници.) Она је однос са животом. Песничка реч диже нас над животне околности, отвара видике које тмуша живота нема. И кад је изазвана животом, песничка реч спасава живот смислом, омогућава нови, пунији и слободнији живот онима који су у њој – било као творци-аутори, било као творци-читаоци.

Јефимија је пример како животна патња одведе у поезију, а затим поезија да смисао и патњи и животу. То је и зато што су у речима похрањени сви слојеви живота, оног који није само биолошки процес. Песници те слојеве откривају. Њима речи нису само алат, него и живи додир са светом. Јефимија је своје речи и буквално, везиљском иглом, прометала кроз прсте, опипавала њихове обрине, оштре углове, удубине и избочине. То јој је предност пред данашњим песницима, који своје речи напињавају посредније, оловком, а налазе се пред опасношћу да компјутерска конфекција све речи поравна и утаћи, у складу са потребама глобалне комуникације и тржишта.

Још један моменат важан је у Јефимијином примеру. Молећи кнеза Лазара да утиша „буру љуту душе и тела“ њеног, она је мислила и на буру у којој се налазио читав српски народ. Њен песнички израз спојио

је личну судбину са судбином народа. Тако је најавила присутност и дејство поезије у наредним вековима ропства. У поезији је, анонимним радом мноштва појединаца, везена колективна нит опстанка и чувана клица слободе. Та је поезија, сабијена у дубини живота, одједном грунула, у Првом српском устанку, и преко Вука избила на јавну сцену.

Тако је нит Јефимијиног веза спојена, кроз ткање векова, са песничким везом нашег времена. За ту нит се држимо, у времену чија је бура исто тако љута.

Љубостиња, 9.6.2017.

